

EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 17. 1. 2018
COM(2018) 24 final

ANNEX

PRÍLOHA

k

k návrhu odporúčania Rady

o kľúčových kompetenciách pre celoživotné vzdelávanie

{SWD(2018) 14 final}

PRÍLOHA
KLÚČOVÉ KOMPETENCIE PRE CELOŽIVOTNÉ VZDELÁVANIE
EURÓPSKY REFERENČNÝ RÁMEC

Súvislosti a ciele

Každý má právo na kvalitné a inkluzívne vzdelávanie, odbornú prípravu a celoživotné vzdelávanie, aby si udržal a získal zručnosti, ktoré mu umožnia plne sa zapojiť do života spoločnosti a úspešne zvládať zmeny postavenia na trhu práce.

Každý má právo na včasnú a cieleňú pomoc na zlepšenie vyhliadok zamestnania alebo samostatnej zárobkovej činnosti. Patrí sem aj právo na pomoc pri hľadaní pracovného miesta, pri odbornej príprave a rekvalifikácii.

Tieto zásady sú definované v európskom „pilieri sociálnych práv“.

V rýchlo sa meniacom a úzko prepojenom svete každý bude musieť disponovať širokou škálou zručností a kompetencií a nepretržite ich počas celého života rozvíjať. Účelom kľúčových kompetencií vymedzených v tomto referenčnom rámci je položiť základ pre vybudovanie spravodlivejších a demokratickejších spoločností. Reagujú na potrebu inkluzívneho a udržateľného rastu, sociálnej súdržnosti a ďalšieho rozvoja demokratickej kultúry.

Hlavným cieľom referenčného rámca je:

- a) identifikovať a vymedziť kľúčové kompetencie potrebné z hľadiska zamestnatelnosti, osobného uspokojenia, aktívneho občianstva a sociálneho začlenenia;
- b) poskytnúť európsky referenčný nástroj pre tvorcov politik, poskytovateľov vzdelávania a odbornej prípravy, pedagogických pracovníkov, zamestnávateľov i samotných učiacich sa;
- c) podporovať úsilie o posilňovanie rozvoja kompetencií v kontexte celoživotného vzdelávania na európskej, vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni.

Kľúčové kompetencie

Na účely tohto odporúčania sa kompetencie vymedzujú ako kombinácia vedomostí, zručností a postojov, pričom:

- a) vedomosti sa skladajú z faktov a číselných údajov, konceptov, myšlienok a teórií, ktoré sú už etablované a prispievajú k porozumeniu určitej oblasti alebo témy;
- b) zručnosti sa vymedzujú ako schopnosť a spôsobilosť vykonávať procesy a využívať existujúce vedomosti na dosahovanie výsledkov;
- c) postoje opisujú charakter a názory, o ktoré sa opiera konanie či reakcie na myšlienky, osoby alebo situácie.

Kľúčové kompetencie sú tie, ktoré potrebujú všetci jednotlivci na osobné uspokojenie a rozvoj, zamestnanosť, spoločenské začlenenie a aktívne občianstvo. Boli vypracované v kontexte celoživotného vzdelávania, od raného detstva počas celého života dospelého človeka, a majú sa nadobúdať pri formálnom a neformálnom vzdelávaní, ako aj informálnom učení sa.

Všetky kľúčové kompetencie sa považujú za rovnako dôležité. Každá z nich prispieva k úspešnému životu v spoločnosti. Kompetencie možno využívať v mnohých rôznych súvislostiach a rozličných kombináciách. Prekrývajú sa a nadväzujú na seba; aspekty, ktoré sú podstatné v jednej oblasti, zvyčajne podporujú kompetencie aj v ďalšej oblasti. V rámci kľúčových kompetencií sú zakotvené zručnosti, ako sú kritické myslenie, riešenie problémov,

tímová práca, komunikačné a vyjednávacie zručnosti, analytické zručnosti, tvorivosť a medzikultúrne zručnosti.

- Referenčný rámec stanovuje osem kľúčových kompetencií:
- gramotnosť,
- jazyková kompetencia,
- matematická kompetencia a kompetencia vo vede, v technológii a inžinierstve,
- digitálna kompetencia,
- osobná, sociálna a vzdelávacia kompetencia,
- občianska kompetencia,
- podnikateľská kompetencia,
- kompetencia v oblasti kultúrneho povedomia a prejavu.

1. Gramotnosť

Gramotnosť je schopnosť identifikovať, pochopiť, vyjadrovať, tvoriť a interpretovať koncepty, pocity, fakty a názory ústnou aj písomnou formou pomocou vizuálnych, zvukových a digitálnych materiálov v rozličných odboroch a kontextoch. Zahŕňa schopnosť efektívne komunikovať a nadväzovať kontakty s ostatnými, a to primerane a tvorivo.

Rozvoj gramotnosti tvorí základ pre ďalšie vzdelávanie a ďalšiu jazykovú interakciu. V závislosti od kontextu sa gramotnosť môže rozvíjať v materinskom jazyku, jazyku výučby a/alebo úradnom jazyku danej krajiny alebo regiónu.

Základné vedomosti, zručnosti a postoje súvisiace s touto kompetenciou

Gramotnosť znamená znalosť čítania a písania a dostatočné chápanie písomných informácií. Od jednotlivca si vyžaduje, aby mal vedomosti o slovnej zásobe, používanej gramatike a jazykových funkciách. Zahŕňa uvedomovanie si hlavných typov verbálnej interakcie, škály literárnych a neliterárnych textov, ako aj hlavných charakteristík rôznych jazykových štýlov a registrov.

Jednotlivci by mali mať zručnosti v ústnej, ako aj v písomnej komunikácii v rozličných situáciách a v sledovaní a prispôbovaní vlastnej komunikácie požiadavkám danej situácie. Táto kompetencia takisto zahŕňa schopnosť rozlišovať a používať rôzne typy zdrojov, vyhľadávať, zhromažďovať a spracúvať informácie, používať pomôcky a formulovať a vyjadrovať ústne a písomné argumenty presvedčivým spôsobom primeraným danému kontextu.

Pozitívny postoj ku gramotnosti obsahuje dispozíciu pre kritický a konštruktívny dialóg, zmysel pre estetické kvality a záujem o interakciu s ostatnými ľuďmi. To znamená uvedomiť si vplyv jazyka na ostatných a potrebu chápať a používať ho pozitívne a sociálne zodpovedne.

2. Jazyková kompetencia

Táto kompetencia vymedzuje schopnosť používať rozličné jazyky na primeranú a účinnú komunikáciu. V širšom chápaní má tie isté zručnostné rozmery ako gramotnosť: je založená na schopnosti chápať, vyjadrovať a interpretovať koncepty, myšlienky, pocity, fakty a názory ústnou a písomnou formou (počúvanie, hovorenie, čítanie a písanie) v primeranej škále spoločenských a kultúrnych súvislostí podľa želaní a potrieb jednotlivca. Pokiaľ je to vhodné, môže zahŕňať zachovanie a ďalší rozvoj kompetencií v materinskom jazyku.

Základné vedomosti, zručnosti a postoje súvisiace s touto kompetenciou

Táto kompetencia si vyžaduje vedomosti o slovnej zásobe a funkčnej gramatike v rôznych jazykoch a uvedenie si hlavných typov verbálnej interakcie a jazykových registrov. Dôležité sú vedomosti o spoločenských konvenciách a kultúrnom aspekte a variabilite jazykov.

Základné zručnosti pre túto kompetenciu pozostávajú zo schopnosti porozumieť hovorenému slovu, iniciovať, udržiavať a ukončiť konverzáciu a čítať, chápať a tvoriť texty, a to na rôznych úrovniach pokročilosti v závislosti od jazyka. Jednotlivci by mali dokázať používať nástroje vhodne a učiť sa jazyky formálne, neformálne a informálne počas celého života.

Pozitívny postoj zahŕňa uvedomovanie si kultúrnej rozmanitosti, záujem a zvedavosť zameranú na rôzne jazyky a medzikultúrnu komunikáciu. Zahŕňa aj rešpektovanie jazykového profilu každého jednotlivca vrátane rešpektovania materinského jazyka osôb patriacich k menšinám a/alebo s prísťahovaleckým pôvodom.

3. Matematická kompetencia a kompetencia vo vede, v technológii a inžinierstve

A. Matematická kompetencia je schopnosť rozvíjať a používať matematické myslenie na riešenie rôznych problémov v každodenných situáciách. Vychádzajúc z dobrých numerických znalostí sa dôraz kladie na postup a aktivitu, ako aj na vedomosti. Matematická kompetencia zahŕňa na rôznych stupňoch schopnosť a ochotu používať matematické modely myslenia (logické a priestorové myslenie) a prezentácie (vzorce, modely, diagramy, grafy, tabuľky).

B. Kompetencia vo vede sa vzťahuje na schopnosť a ochotu používať základné vedomosti a používanú metodiku na vysvetľovanie prirodzeného sveta s cieľom určiť otázky a vyvodiť závery podložené dôkazmi. Kompetencie v technológii a inžinierstve sa chápu ako uplatňovanie daných vedomostí a metodiky ako odpovedí na vnímané ľudské túžby a potreby. Kompetencia vo vede, v technológii a inžinierstve zahŕňa porozumenie zmenám spôsobeným ľudskou činnosťou a zodpovednosti občana ako jednotlivca.

Základné vedomosti, zručnosti a postoje súvisiace s touto kompetenciou

A. Potrebné vedomosti z matematiky zahŕňajú dobré vedomosti o počtoch, mierach a štruktúrach, základné operácie a základné matematické prezentácie, chápanie matematických termínov a konceptov a povedomie o otázkach, na ktoré matematika ponúka odpovede.

Jednotlivec by mal mať zručnosti na uplatňovanie základných matematických princípov a postupov v každodennom kontexte doma a v práci (napr. finančné zručnosti) a na chápanie a hodnotenie sledu argumentov. Jednotlivec by mal dokázať myslieť matematicky, chápať matematický dôkaz, komunikovať v matematickom jazyku a používať vhodné pomôcky vrátane štatistických údajov a grafov.

Pozitívny postoj v matematike je založený na rešpektovaní pravdy a na ochote hľadať príčiny a posudzovať ich platnosť.

B. Pokiaľ ide o vedu, technológiu a inžinierstvo, základné vedomosti zahŕňajú základné princípy prirodzeného sveta, základné vedecké koncepty, teórie, princípy a metódy, technológiu a technologické produkty a postupy, ako aj chápanie dosahu vedy, technológie, inžinierstva a celkovo ľudskej činnosti na prirodzený svet. Tieto kompetencie by mali následne umožniť jednotlivcom lepšie pochopiť prínos, obmedzenia a riziká vedeckých teórií, aplikácií a technológie v spoločnostiach vo všeobecnosti (v súvislosti s rozhodovaním, hodnotami, morálnymi otázkami, kultúrou atď.).

Zručnosti zahŕňajú chápanie vedy ako procesu skúmania prírody riadenými experimentmi, schopnosť používať technické nástroje a prístroje, ako aj vedecké údaje a zaobchádzať s nimi na dosiahnutie určitého cieľa alebo prijatie rozhodnutia či vyvodenie záveru na základe

dôkazov a pripravenosť vzdať sa vlastného presvedčenia, ak odporuje novým experimentálnym zisteniam. Jednotlivci by mali tiež dokázať rozlišovať základné charakteristiky vedeckého bádania a vedieť formulovať závery a dôvody, ktoré k nim viedli.

Kompetencia zahŕňa postoj kritického uvedomovania si a zvedavosti, záujem o etické otázky a podporu bezpečnosti a environmentálnej udržateľnosti, najmä pokiaľ ide o vedecko-technický pokrok v súvislosti s jednotlivcom, rodinou, komunitou a celosvetovými otázkami.

4. Digitálna kompetencia

Digitálna kompetencia zahŕňa sebaistú, kritické a zodpovedné využívanie digitálnych technológií na vzdelávanie, prácu a účasť na dianí v spoločnosti, ako aj interakciu s digitálnymi technológiami. Zahŕňa informačnú a dátovú gramotnosť, komunikáciu a spoluprácu, tvorbu digitálneho obsahu (vrátane programovania), bezpečnosť (vrátane digitálneho blahobytu a spôsobilostí v oblasti kybernetickej bezpečnosti) a riešenie problémov.

Základné vedomosti, zručnosti a postoje súvisiace s touto kompetenciou

Jednotlivci by mali chápať, ako digitálne technológie môžu prispievať ku komunikácii, tvorivosti a inovácii, a mali by vedieť, aké príležitosti, obmedzenia, vplyvy a riziká predstavujú. Mali by chápať všeobecné zásady, mechanizmy a logiku vyvíjajúcich sa digitálnych technológií a poznať základné funkcie a spôsoby použitia rôznych zariadení, softvérov a sietí. Jednotlivci by mali mať kritický prístup k platnosti, spoľahlivosti a vplyvu informácií a údajov dostupných vďaka digitálnym prostriedkom a poznať právne a etické zásady súvisiace s prácou s digitálnymi technológiami.

Jednotlivci by mali byť schopní používať digitálne technológie na podporu svojho aktívneho občianstva a sociálneho začlenenia, spoluprácu s ostatnými a kreativnosť pri dosahovaní osobných, sociálnych alebo obchodných cieľov. Zručnosti zahŕňajú schopnosť pristupovať k digitálnemu obsahu, používať ho, filtrovať, hodnotiť, tvoriť, programovať a zdieľať digitálny obsah. Jednotlivci by mali vedieť riadiť a chrániť informácie, obsah, údaje a digitálne identity, ako aj rozoznávať softvéry, zariadenia, umelú inteligenciu alebo roboty a efektívne s nimi pracovať.

Práca s digitálnymi technológiami a digitálnym obsahom si vyžaduje hlbavý a kritický, ale zároveň zvedavý, otvorený a perspektívny postoj k ich vývoju. Vyžaduje si aj etický, bezpečný a zodpovedný prístup k využívaniu týchto nástrojov.

5. Osobná, sociálna a vzdelávacia kompetencia

Osobná, sociálna a vzdelávacia kompetencia je schopnosť uvažovať o vlastnej osobnosti, efektívne riadiť čas a informácie, konštruktívne spolupracovať s ostatnými, zachovať si odolnosť a riadiť vlastné vzdelávanie a kariéru. Zahŕňa schopnosť zvládať neistotu a zložitosť, učiť sa učiť, rozvíjať vlastnú fyzickú a emocionálnu pohodu, cítiť empatiu a vedieť riešiť konflikty.

Základné vedomosti, zručnosti a postoje súvisiace s touto kompetenciou

Pre úspešné medziľudské vzťahy a účasť na spoločenskom dianí je podstatné chápať normy správania a pravidiel komunikácie, ktoré všeobecne platia v rozličných spoločnostiach a prostrediach. Osobná, sociálna a vzdelávacia kompetencia si vyžaduje aj znalosť zložiek zdravého ducha, tela a životného štýlu. Zahŕňa znalosť svojich preferovaných stratégií učenia sa, vlastných potrieb rozvoja kompetencií a rôznych spôsobov, ako to dosiahnuť a hľadať príležitosti na vzdelávanie, odbornú prípravu a kariérny rast, ako aj dostupné usmernenia či pomoc.

Zručnosti zahŕňajú schopnosť identifikovať vlastné kapacity, sústrediť sa, čeliť komplexnosti, kriticky uvažovať a prijímať rozhodnutia. Zahŕňa to schopnosť učiť sa a pracovať v skupine aj individuálne, organizovať si vlastné učenie sa a nepoľavovať v ňom, hodnotiť ho a komunikovať o ňom, vyhľadať prípadnú pomoc a účinne riadiť vlastnú kariéru a sociálne vzťahy. Jednotlivci by mali byť odolní a schopní čeliť pocitom neistoty a stresu. Mali by mať možnosť konštruktívne komunikovať v rozličných prostrediach, spolupracovať v tímoch a diskutovať. Zahŕňa to preukazovanie tolerancie, vyjadrovanie a chápanie rôznych uhlov pohľadu, ako aj schopnosť získavať si dôveru a cítiť empatiu.

Táto kompetencia je založená na pozitívnom postoji k vlastnej osobnej, sociálnej a fyzickej pohode a učeniu sa počas celého života. Opiera sa o kombinovaný postoj spolupráce, asertivity a integrity. Zahŕňa rešpekt k ostatným a pripravenosť prekonávať predsudky a robiť kompromisy. Jednotlivci by mali dokázať identifikovať a stanovovať ciele, sami sa motivovať a rozvíjať si odolnosť a sebadôveru, aby mohli pokračovať v učení sa a dosahovať v tejto oblasti úspechy počas celého života. Konštruktívny postoj k riešeniu problémov podporuje proces učenia sa a schopnosť jednotlivca vysporiadať sa s prekážkami a so zmenami. To zahŕňa vôľu uplatniť predchádzajúce vzdelanie a životné skúsenosti a hľadať príležitosti na vzdelávanie a uplatňovanie vzdelania v rozličných životných súvislostiach.

6. Občianska kompetencia

Občianska kompetencia je schopnosť konať ako zodpovedný občan a v plnej miere sa zúčastňovať na občianskom a sociálnom živote, a to opierajúc sa o znalosť sociálnych, hospodárskych a politických konceptov a štruktúr, ako aj o chápanie celosvetového vývoja a udržateľnosti.

Základné vedomosti, zručnosti a postoje súvisiace s touto kompetenciou

Občianska kompetencia je založená na znalostiach základných konceptov vzťahujúcich sa na jednotlivcov, skupiny, pracovné organizácie, spoločnosť, hospodárstvo a kultúru. Zahŕňa aj chápanie spoločných európskych hodnôt, ako sa uvádza v článku 2 Zmluvy o Európskej únii a v Charte základných práv Európskej únie. Patria sem vedomosti o súčasnom dianí, ako aj chápanie hlavných trendov v národných, európskych a svetových dejinách s kritickým odstupom. Okrem toho je súčasťou tejto kompetencie informovanosť o cieľoch, hodnotách a politikách sociálnych a politických hnutí, ako aj o udržateľných systémoch, najmä z hľadiska zmeny klímy a demografických zmien na celosvetovej úrovni a ich základných príčin. Zásadný význam má aj znalosť európskej integrácie a informovanosť o rozmanitosti a kultúrnych identitách v Európe a vo svete. To zahŕňa porozumenie viackultúrnym a sociálno-ekonomickým rozmerom európskych spoločností a spôsobu, akým národná kultúrna identita prispieva k európskej identite.

Zručnosti súvisiace s občianskou kompetenciou sa týkajú schopnosti účinne komunikovať s ostatnými v spoločnom alebo vo verejnom záujme vrátane udržateľného rozvoja spoločnosti. Patria sem zručnosti umožňujúce kritické myslenie a konštruktívnu účasť na komunitných činnostiach, ako aj v rozhodovaní na všetkých úrovniach od tej miestnej a celoštátnej až po tú európsku a medzinárodnú. Ďalším prvkom je schopnosť pristupovať k tradičným i novým druhom médií, kriticky na ne nazerať a pracovať s nimi.

Rešpektovanie ľudských práv ako základ demokracie predstavuje základ zodpovedného a konštruktívneho prístupu. Konštruktívna účasť zahŕňa ochotu zúčastňovať sa na demokratickom rozhodovaní na všetkých úrovniach, ako aj na občianskych aktivitách. Jej súčasťou je podpora sociálnej a kultúrnej rozmanitosti, rodovej rovnosti a sociálnej súdržnosti, vôľa rešpektovať súkromie iných a prevziať zodpovednosť za životné prostredie. Aby ľudia dokázali prekonávať predsudky a robiť prípadné kompromisy a aby sa zabezpečila

sociálna spravodlivosť a spravodlivé zaobchádzanie, je nevyhnutný záujem o politické a sociálno-ekonomické dianie a medzikultúrnu komunikáciu.

7. Podnikateľská kompetencia

Podnikateľská kompetencia sa vzťahuje na schopnosť využívať príležitosti a myšlienky a meniť ich na hodnoty pre ostatných. Je založená na tvorivosti, kritickom myslení a riešení problémov, iniciatívni, vytrvalosti, ako aj schopnosti spolupracovať s cieľom plánovať a riadiť projekty s kultúrnou, sociálnou alebo obchodnou hodnotou.

Základné vedomosti, zručnosti a postoje súvisiace s touto kompetenciou

Podnikateľská kompetencia si vyžaduje znalosť toho, že existujú rôzne kontexty a príležitosti na premenu myšlienok na konkrétne kroky v rámci osobnej, sociálnej a profesionálnej činnosti, a chápanie, ako sa tieto príležitosti rodia. Jednotlivci by mali poznať a chápať prístupy k plánovaniu a riadeniu projektov, ktoré zahŕňajú postupy i zdroje. Mali by mať znalosti z ekonómie a chápať sociálne a hospodárske príležitosti a výzvy, ktorým čelí zamestnávateľ, organizácia či spoločnosť. Mali by si takisto uvedomovať etické zásady a vlastné silné a slabé stránky.

Podnikateľské zručnosti sú založené na tvorivosti, ktorá zahŕňa predstavivosť, strategické myslenie a riešenie problémov, a kritickom a konštruktívnom uvažovaní v rámci vyvíjajúcich sa kreatívnych procesov a inovácií. Patrí medzi ne schopnosť pracovať individuálne i v tímoch, mobilizovať zdroje (ľudí a vecí) a udržiavať činnosť. To zahŕňa schopnosť prijímať finančné rozhodnutia týkajúce sa nákladov a hodnoty. Kľúčová je aj schopnosť účinne komunikovať a diskutovať s ostatnými a zvládať neistotu, nejednoznačnosť a riziko pri prijímaní fundovaných rozhodnutí.

Podnikateľský postoj charakterizuje zmysel pre iniciatívu a akčnosť, proaktivitu, perspektívne myslenie, odvahu a vytrvalosť pri dosahovaní cieľov. Jeho súčasťou je snaha motivovať iných a vážiť si ich nápady, empatia a záujem o ľudí a o svet, a uvedomovanie si zodpovednosti, opierajúc sa o etické postupy počas celého procesu.

8. Kompetencia v oblasti kultúrneho povedomia a prejavu

Kompetencia v oblasti kultúrneho povedomia a prejavu zahŕňa chápanie a rešpektovanie toho, ako sa myšlienky a význam kreatívne vyjadrujú a šíria v rôznych kultúrach a prostredníctvom rôznych druhov umenia a iných kultúrnych foriem. Zahŕňa aktívne chápanie, rozvoj a vyjadrovanie vlastných názorov a schopnosť identifikovať svoje miesto alebo úlohu v spoločnosti rôznymi spôsobmi a v rôznych kontextoch.

Základné vedomosti, zručnosti a postoje súvisiace s touto kompetenciou

Táto kompetencia si vyžaduje znalosť miestnej, národnej, európskej a globálnej kultúry a prejavov vrátane jazyka, dedičstva a tradícií či kultúrnych produktov a porozumenie tomu, ako sa tieto prejavy môžu navzájom ovplyvňovať a ako môžu ovplyvňovať názory jednotlivca. Patrí sem chápanie rôznych spôsobov komunikácie o myšlienkach medzi tvorcom, účastníkom a publikom vo forme písomných, tlačených a digitálnych textov, tanca, divadla, filmu, hier, umenia a dizajnu, hudby, rituálov a architektúry, ako aj v hybridných formách. Vyžaduje si to pochopenie vlastnej rozvíjajúcej sa identity vo svete charakterizovanom kultúrnou rozmanitosťou, ako aj toho, ako umenie a iné kultúrne formy môžu byť nástrojom, pomocou ktorého sa dá nazerať na svet a formovať ho.

Zručnosti zahŕňajú schopnosť empaticky vyjadrovať a interpretovať prenesené a abstraktné myšlienky, skúsenosti a emócie a robiť tak v rôznych druhoch umenia a iných kultúrnych formách. Zručnosti zahŕňajú aj schopnosť identifikovať a využívať príležitosti na tvorbu

osobnej, sociálnej alebo obchodnej hodnoty prostredníctvom umenia a iných kultúrnych foriem a zapájať sa do kreatívnych procesov, a to individuálne i kolektívne.

Je dôležité mať otvorený postoj a rešpekt k rôznorodosti kultúrneho prejavu, ako aj etický a zodpovedný prístup k intelektuálnemu a kultúrnemu vlastníctvu. Pozitívny postoj zahŕňa aj záujem o svet, otvorenosť voči úvahám o nových možnostiach a ochotu podieľať sa na kultúrnych zážitkoch.

9. Podpora rozvoja kľúčových kompetencií

Kľúčové kompetencie sú dynamickou kombináciou vedomostí, zručností a postojov, ktoré si učiaci sa musí rozvíjať počas celého života, a to od raného veku. Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie, odborná príprava a celoživotné vzdelávanie všetkým poskytujú možnosti rozvíjať si kľúčové kompetencie, a tak sa prístupy zamerané na kompetencie môžu uplatňovať vo všetkých oblastiach vzdelávania, odbornej prípravy a učenia sa počas celého života.

V záujme podpory vzdelávania, odbornej prípravy a učenia sa v kontexte celoživotného vzdelávania boli identifikované tri výzvy: používanie rôznych vzdelávacích prístupov a kontextov, podpora učiteľov a iných pedagogických pracovníkov, posudzovanie a uznávanie rozvoja kompetencií. Na riešenie týchto otázok možno identifikovať niektoré osvedčené postupy.

a) *Rôzne vzdelávacie prístupy a kontexty*

- a) Učenie sa možno obohatiť vďaka multidisciplinárnemu vzdelávaniu, partnerstvám medzi rôznymi stupňami vzdelávania, aktérmi odbornej prípravy a vzdelávania vrátane tých na trhu práce, ako aj vďaka celoškolským prístupom so zameraním na kolaboratívnu výučbu a vzdelávanie a aktívnu účasť a rozhodovanie vzdelávajúcich sa osôb. Kľúčom k účinnému rozvoju kompetencií je medzisektorová spolupráca medzi inštitúciami vzdelávania a odbornej prípravy a externými aktérmi z podnikateľskej, umeleckej, športovej a mládežníckej komunity, vysokoškolského vzdelávania alebo výskumných ústavov.
- b) Získavanie základných zručností, ako aj širší rozvoj kompetencií možno systematicky podporovať tak, že akademické vzdelávanie sa obohatí o sociálne a emocionálne učenie sa, umenie a šport. Posilňovanie osobných, sociálnych a vzdelávacích kompetencií od raného veku môže poskytnúť oporu pri rozvoji základných zručností.
- c) Motiváciu a angažovanosť môžu zvýšiť vzdelávacie metódy, ako napríklad učenie sa zamerané na bádanie alebo projekty, zmiešané učenie sa či učenie sa umením a hrou. Rozvoj širokej škály kompetencií môže podporiť aj experimentálne učenie sa, učenie sa prácou a vedecké metódy v oblasti vedy, technológie, inžinierstva a matematiky (STEM).
- d) Učiaci sa, pedagogickí pracovníci a poskytovatelia vzdelávania alebo odbornej prípravy by sa mali nabádať na používanie digitálnych technológií, aby sa zlepšila kvalita vzdelávania a podporoval rozvoj digitálnych zručností. Príkladom je účasť na iniciatívach Únie, akou je Európsky týždeň programovania¹.

¹ Týždeň programovania, <http://codeweek.eu/>.

Digitálnu kapacitu vzdelávania, odbornej prípravy a poskytovateľov vzdelávania by mohlo zlepšiť používanie nástrojov sebahodnotenia, ako napríklad nástroja SELFIE².

- e) Konkrétne možnosti na získanie podnikateľských skúseností, ako sú napr. minipodniky, stáže v podnikoch alebo hostovanie podnikateľov v inštitúciách vzdelávania a odbornej prípravy, by mohli byť osobitne prospešné pre mladých ľudí, ale aj pre dospelých či učiteľov. Počas základného alebo stredoškolského vzdelávania by mladí ľudia mali mať možnosť získať aspoň jednu skúsenosť z podnikateľského prostredia. Školy a obchodné partnerstvá a platformy na miestnej úrovni, a to najmä vo vidieckych oblastiach, môžu byť kľúčovými aktérmi z hľadiska podnikateľského vzdelávania. Zásadný význam pre dosiahnutie trvalého pokroku a vedúceho postavenia by mohla mať primeraná odborná príprava a podpora pre učiteľov a riaditeľov škôl.
- f) Jazykové kompetencie možno rozvíjať vďaka úzkej spolupráci so subjektmi vzdelávania, odbornej prípravy a výučby v zahraničí, mobilite pedagogických pracovníkov a učiacich sa či využívaníu eTwinningu, EPALÉ a/alebo podobných internetových portálov.
- g) Mladým ľuďom a dospelým, ktorí sú znevýhodnení na základe sociálno-ekonomického zázemia alebo migrantského pôvodu, prípadne osobám so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami by sa mohla poskytovať primeraná podpora v inkluzívnych prostrediach, aby mohli naplniť svoj vzdelávací potenciál. Táto podpora by mohla zahŕňať jazykovú, pedagogickú alebo emocionálnu podporu, výpomoc zo strany spolužiakov, mimoškolské činnosti, profesijné poradenstvo alebo materiálnu podporu.
- h) Spolupráca medzi subjektmi vzdelávania, odbornej prípravy a výučby na všetkých úrovniach môže byť kľúčom k zlepšeniu plynulosti rozvoja kompetencií učiacich sa počas celého života a k vypracovaniu inovačných vzdelávacích prístupov.
- i) Spolupráca medzi oblasťou vzdelávania a odbornej prípravy a nevzdelávacími partnermi v miestnych spoločnostiach a zamestnávateľmi, v kombinácii s formálnym a neformálnym vzdelávaním, podporuje rozvoj kompetencií a môže uľahčiť prechod od vzdelávania k práci.

b) Podpora pedagogických pracovníkov

- a) Začlenenie prístupov zameraných na kompetencie do vzdelávania, odbornej prípravy a učenia sa v rámci počiatočného vzdelávania a kontinuálneho profesijného rozvoja môže pomôcť pedagogickým pracovníkom pri zavádzaní zmien vo vyučovaní a učení sa v ich prostredí a môže im pomôcť kompetentne využívať takéto prístupy.

² Nástroj sebahodnotenia na posúdenie digitálnej kapacity (SELFIE), <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomporg/selfie-tool>, alebo HEInnovate, <https://heinnovate.eu/>.

- b) Pedagogickí pracovníci by mohli získať podporu pri vypracúvaní prístupov zameraných na kompetencie vo svojich konkrétnych situáciách vďaka výmenám pracovníkov a partnerskému učeniu, aby mali flexibilitu a voľnosť pri organizovaní vzdelávania, a to prostredníctvom sietí, spolupráce a spoločenstiev praxe.
 - c) Pedagogickým pracovníkom by sa mohla poskytovať pomoc pri vytváraní inovatívnych postupov, zúčastňovaní sa na výskume a náležitom využívaní nových technológií pri uplatňovaní prístupov zameraných na kompetencie vo vyučovaní a učení sa.
 - d) Pedagogickým pracovníkom by sa mohli poskytnúť usmernenia, prístup do centier odborných znalostí, vhodné nástroje a materiály – to všetko totiž môže posilniť metódy vyučovania a vzdelávania i prax.
- c) *Posudzovanie a uznávanie rozvoja kompetencií*
- a) Opis kľúčových kompetencií by sa mohol premietnuť do rámcov výsledkov vzdelávania, ktoré možno doplniť vhodnými nástrojmi na diagnostické formatívne a sumačné posudzovanie a validáciu na príslušných úrovniach³.
 - b) Najmä digitálne technológie by mohli prispieť k sledovaniu rôznych dimenzií pokroku učiacich sa vrátane podnikateľského vzdelávania.
 - c) Mohli by sa vypracovať rôzne prístupy k hodnoteniu kľúčových kompetencií v prostrediach neformálneho a informálneho vzdelávania vrátane súvisiacich činností zamestnávateľov, odborníkov na poradenstvo a sociálnych partnerov. Tie by mali byť dostupné pre všetkých, a najmä pre nízkokvalifikovaných pracovníkov, aby sa im poskytla podpora pri napredovaní v ďalšom vzdelávaní.
 - d) V súlade s odporúčaním Rady o potvrdzovaní neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa by sa mohlo rozšíriť a posilniť potvrdzovanie výsledkov vzdelávania získaných prostredníctvom neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa vrátane rôznych validačných procesov a využívania nástrojov ako Europass a Youthpass.

³ Základ na posudzovanie kompetencií predstavuje napr. spoločný európsky referenčný rámec pre jazyky, rámec digitálnych kompetencií, rámec podnikateľských kompetencií či opisy kompetencií PISA.